

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN BUCUREȘTI



Școala doctorală Cibernetică și Statistică Economică

TEZĂ DE DOCTORAT

Prezentată și susținută public de către autor:

ȚICAL (căsătorită MATEI) MIHAELA

Titlul tezei de doctorat

MIGRAȚIA DE REVENIRE A PERSONALULUI MEDICAL ROMÂN. O ANALIZĂ CANTITATIVĂ

Conducător de doctorat:

Prof. Univ. Dr. Monica Mihaela ROMAN

Comisia de susținere a tezei de doctorat

Prof. univ. dr. Claudiu HERTELIU – Academia de Studii Economice din
București

Prof. univ. dr. Carmen PINTILESCU – Universitatea A. I. Cuza, Iași

Prof. univ. dr. Mircea ASANDULUI - Universitatea A. I. Cuza, Iași

Prof. univ. dr. Ileana Gabriela NICULESCU-ARON- Academia de Studii
Economice din București

Prof. univ. dr. Monica Mihaela ROMAN – Academia de Studii Economice
din București

București, Septembrie 2024

CUPRINS

INTRODUCERE	3
CAPITOLUL 1. LITERATURA DE SPECIALITATE: MIGRAȚIA MEDICILOR - IMPORTANȚĂ SI IMPLICAȚII	13
1.1. GLOBALIZARE ȘI MIGRAȚIE.....	14
1.2. MIGRAȚIA MEDICALĂ – O INTRODUCERE.....	18
1.3. FACTORII CARE INFLUENȚEAZĂ EMIGRAREA MEDICILOR.....	21
1.4. EFECTELE EMIGRĂRII MEDICILOR.....	38
CAPITOLUL 2. TENDINȚE ȘI MODELE ÎN MIGRAȚIA PERSONALULUI MEDICAL	49
2.1. SURSE DE DATE STATISTICE, COLECTAREA DATELOR ȘI ACCESIBILITATE	49
2.2. FLUX ȘI STOC DE MEDICI MIGRANȚI.....	60
2.3. FLUX ȘI STOC DE MEDICI MIGRANȚI DIN ROMÂNIA.....	70
2.4. ANALIZA CLUSTER APLICATĂ ÎN STUDIUL MOBILITĂȚII MEDICILOR ÎN UNIUNEA EUROPEANA	83
CAPITOLUL 3. MIGRAȚIA DE REVENIRE	98
3.1. STUDII ANTERIOARE ȘI TEORII	99
3.2. ANALIZA INTENȚIEI MIGRAȚIEI DE REVENIRE A MEDICILOR ROMÂNI	108
Metodologie	108
Prezentarea datelor colectate.....	116
Rezultate	139
Compararea Rezultatelor Regresiei Logistice și Regresiei Ordinale	145
3.3. CONCLUZII	146
CAPITOLUL 4 . MIGRAȚIA MEDICILOR ȘI SALARIZARE	148
4.1. SALARIUL CA FACTOR DETERMINANT AL MIGRAȚIEI.....	149
4.2. IMPACTUL CREȘTERILOR SALARIALE ASUPRA INTENȚIEI DE MIGRAȚIE A MEDICILOR	152
Metodologie	156
Rezultate	159
4.3. CONCLUZII	163
CAPITOLUL 5. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI.....	164
5.1. CONCLUZII.....	164
5.2. RECOMANDĂRI	169
REFERINȚE	172
ANEXA 1	181

Cuprins figuri

Figura 1 Teoria lui Lee.....	22
Figura 2 Principalii determinanți pentru emigrare.....	35
Figura 3 Exodul creierelor: efecte în țările de origine.....	43
Figura 4 Legătura dintre educației, piața muncii și servicii de sănătate.....	44
Figura 5 Procent medici formați în străinătate, 2021 (sau cel mai apropiat an).....	61
Figura 6 Țările de destinație pentru medicii în funcție de anumite țări de formare/naștere, 2021.....	62
Figura 7 Stocul medicilor în țara de destinație după țara în care au fost formați, țări europene selectate, 2021.....	65
Figura 8 Migrația medicilor în Europa (săgețile roșii indică fluxuri în două sensuri, săgețile albastre indică emigrația din România).....	68
Figura 9 Numărul deciziilor luate privind recunoașterea calificărilor profesionale.....	69
Figura 10 Geografia mobilității (stabilire).....	70
Figura 11 Medici formați în România - Flux anual.....	79
Figura 12 Medici formați în România - stoc.....	79
Figura 13 Certificate Profesionale Curente (CPC) pentru perioada 2011-2021.....	81
Figura 14 Deciziile luate de țara gazdă pentru calificarea de medic obținută în România.....	82
Figura 15 Dendograma pe baza caracteristicilor selectate.....	89
Figura 16 Dendograma pe baza caracteristicilor socio-demografice, socio-economice și privind sistemul medical.....	90
Figura 17 Dendograma pe baza procentului de medici formați în străinătate (imigranți și emigranți), 2017 v. 2021.....	90
Figura 18 Dendograma pe baza tuturor variabilelor, 2021.....	92
Figura 19 Distribuția respondenților în funcție de țara de rezidență.....	117
Figura 20 Distribuția respondenților în funcție de perioada de timp de când sunt plecați din România.....	118
Figura 21 Distribuția respondenților după vârstă și sex.....	118
Figura 22 Starea civilă actuală a respondenților.....	119
Figura 23 Studii de specialitate în străinătate.....	120
Figura 24 Profesarea ca medic în România.....	120
Figura 25 Specialitatea medicală în care își exercită profesia.....	121
Figura 26 Comportament remitențe.....	122
Figura 27 Motive pentru care respondenții au plecat din România.....	123
Figura 28 Motive pentru care respondenții au ales țara de rezidență.....	125
Figura 29 Intenția migrației inițial versus actual.....	127
Figura 30 Relația cu țara gazdă.....	128
Figura 31 Intenția de mobilitate.....	129
Figura 32 Intenția de mobilitate și ocupație.....	129
Figura 33 Intenția de mobilitate, motive.....	130
Figura 34 Intenția revenirii în România.....	131
Figura 35 Motive ale revenirii în România.....	133
Figura 36 Revenirea în România - schimbări anticipate.....	135
Figura 37 Schimbări care determină revenire.....	136
Figura 38 Revenirea în România, motive.....	137
Figura 39 Câștigul salarial nominal mediu net lunar în sănătate și asistență socială, în RON.....	153
Figura 40 Venitul salarial net, iunie raportat la februarie 2018.....	154
Figura 41 Salariu lunar brut pentru medic cardiolog (40 ore/ săptămână), EURO.....	156
Figura 42 Ilustrarea metodei diferenței.....	157
Figura 43 Fluxul de medici emigranți: România reală versus România contrafactuală.....	161

Cuprins tabele

<i>Tabel 1 Determinanți ai migrației</i>	22
<i>Tabel 2 Factori care afectează decizia de migrare</i>	24
<i>Tabel 3 Total medici și medici formați în străinătate, date EUROSTAT și OECD</i>	52
<i>Tabel 4 Rezumatul surselor de date secundare</i>	77
<i>Tabel 5 Sumar ANOVA</i>	95
<i>Tabel 6 Sumar test Tukey HSD și Bonferroni</i>	96
<i>Tabel 7 Tipologii ale migrației de întoarcere</i>	104
<i>Tabel 8 Teorii ale migrației de întoarcere</i>	107
<i>Tabel 9 Tabel de clasificare^{ab}. Blocul 0: Blocul de început</i>	139
<i>Tabel 10 Tabel de clasificare^a. Blocul 0: Blocul de început</i>	140
<i>Tabel 11 Variable în ecuație</i>	140
<i>Tabel 12 Rezumatul cazurilor procesate</i>	142
<i>Tabel 13 Estimări ale parametrilor</i>	143
<i>Tabel 14 Salariu lunar brut pentru medicii specialiști (40 ore/ săptămână)</i>	154
<i>Tabel 15 Fluxul de medici formați în străinătate din țările OECD, după țara de origine</i>	159
<i>Tabel 16 Fluxul de Medici</i>	160

CUVINTE CHEIE:

migrație, emigrație, medic, migrația de întoarcere, salarizare, analiză de cluster, regresie

REZUMAT

Teza aprofundează migrația medicilor români, urmărind să înțeleagă factorii care influențează decizia acestora de a rămâne, emigra sau reveni în România. Printr-o analiză cuprinzătoare a acestor factori, a evoluției tendințelor de migrație și a motivelor întoarcerii medicilor, cercetarea oferă o înțelegere profundă a acestui fenomen cu mari implicații asupra societății românești. Rezultatele pun în lumină problema complexă a migrației medicale, și oferă recomandări valoroase pentru politici publice și cercetări viitoare, potențial modelând discursul și strategiile în acest domeniu.

Pentru a descrie și analiza evoluțiile emigrației medicilor la nivel global și european, principalele surse de date au fost organizații internaționale precum OECD, Eurostat și WHO, completate de datele furnizate de Institutul Național de Statistică și Colegiul Medicilor din România. Metodele de analiză au inclus analiza descriptivă pentru identificarea tendințelor și evoluțiilor istorice, analiza comparativă pentru evidențierea diferențelor și similitudinilor între diverse țări și regiuni, și analiza de tip cluster pentru a identifica grupuri omogene în funcție de nivelurile de emigrație, oferind o înțelegere mai profundă a distribuției geografice și a factorilor specifici care influențează emigrarea medicilor în diferite țări UE.

Studierea aprofundată a intenției de revenire și a cauzelor migrației s-a fundamentat pe date primare colectate printr-o anchetă online la care au participat 614 respondenți. Analiza de regresie logistică binară și ordinală a identificat factorii cheie care influențează decizia de a rămâne definitiv în străinătate. Variabilele independente, precum numărul de ani petrecuți în străinătate, vârsta, trimiterea de bani în România și venitul lunar net au avut un impact semnificativ asupra probabilității de a rămâne în străinătate.

Printr-o analiză de tip contrafactual, teza, demonstrează efecte pozitive ale politicilor active de creștere a salariilor în sectorul medical și oferă o serie de măsuri pentru a îmbunătăți sistemul de sănătate din România.